

себе через звинувачення іншого (Е) - 36,8 % , 36,8 % і 41 % випадків. Найрідше (4,5%, 4% і 4,5% відповідно) діти з різним ступенем схильності до обману використовують відповіді нейтрального змісту (М).

Отже, у ситуації ігрової взаємодії, що передбачає вибір між правдою і брехнею, діти старшого дошкільного віку в різній мірі схильні використовувати обман заради досягнення перемоги. Дошкільнята, що обманюють частіше, ніж їх «правдиві» однолітки сприймають конфліктну ситуацію як нейтральну, що призводить їх до пошуку адекватного виходу з неї і переключенню на інші види діяльності. «Правдиві» діти, навпаки, схильні акцентуватися на фруструючих моментах ситуації, що призводить до появи у них яскравих емоційно-негативних переживань, блокуючих загальну активність дитини.

Список використаних джерел

1. Орлова Е. Н. Почему дети лгут? Где ложь, а где фантазия / Е. Н. Орлова. – СПб. : Питер, 2011. – 192 с.
2. Экман П. Почему дети лгут / П. Экман. – М. : Педагогика-Пресс, 2004. – 272 с.
3. Киселева М. Б. Арт-терапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми / М. Б. Киселева. – СПб. : Речь, 2006. – 160 с.
4. Николаева Е. И. Как и почему лгут дети? Психология детской лжи / Е. И. Николаева. – СПб. : Питер, 2012. – 176 с.

ОЛЕНИЧ В.П., асистент кафедри психології

Вінницького інституту Університету «Україна»

DOI: 10.58521/978-966-924-433-8-2017-216-127-131

ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ У ВНЗ

Постановка проблеми адаптації започаткувала активний і плідний пошук підходів до розуміння її сутності, змісту, особливостей та шляхів ефективного впливу на підготовку спеціалістів у вищих навчальних закладах. Постійні зміни зовнішнього середовища вимагають від людини тих чи інших форм реакцій, що залежно від характеру адаптації можуть бути більш чи менш адекватними. У нашому дослідженні висвітлено соціально-психологічні особливості адаптації першокурсників у ВНЗ [1].

Методологічну основу дослідження складають загально-психологічні положення про сутність і розвиток особистості у процесі

життєдіяльності (Г.С. Костюк, С.Д. Максименко, В.П. Москалець,). На психологічному і соціальному рівнях підходи до проблеми адаптації ґрунтуються на існуванні індивідуально-психологічних теорій особистості (З. Фройд, А. Адлер, Е. Шпранглер, А. Маслоу).

Дослідження проводилось на базі Вінницького соціально-економічного інституту Університету «Україна» та охопило 31 студента, соціально-економічного факультету, які навчаються на першому курсі. Під час проведення дослідження були використані такі методики: «Оцінка рівня нервово-психічної стійкості» (методика «Прогноз» за В.А. Бодровим), «Визначення способів регулювання конфліктів». К. Томаса, «Таблиці Шульте», «Багатофакторний особистісний опитувальник Р. Кэттела 16 PF», «Характерологічний опитувальник Леонгарда-Шмишека». В процесі проведення діагностики студентів, отримали наступні результати.

Аналізуючи результати тестування студентів за методикою «Оцінка рівня нервово-психічної стійкості» (методика «Прогноз» за В.А. Бодровим) можна зробити наступні висновки: за шкалою достовірності, з усієї вибірки опитаних, достовірними можна вважати лише 2 результати тестування, адже решта студентів у своїх відповідях вдалися до покращення своїх особистісних рис, це свідчить про те, що вони бажають здаватися кращими, а ніж такими, якими вони є, (на їхню думку) для адекватного їх сприймання серед студентського колективу.

Загальний аналіз нервово-психічної стійкості у студентів показує, що серед опитаних домінує нервово-психічна нестійкість, а також вірогідні нервово-психічні зриви, особливо в екстремальних умовах, про це свідчать бали від 1 до 5 в усіх опитаних студентів. Необхідно враховувати цей факт у навчально-виховному процесі.

Аналізуючи результати тестування студентів за методикою «Визначення способів регулювання конфліктів». К. Томаса, можна зробити наступні висновки: стратегія «конкуренція» домінує у результатах 10% студентів, що свідчить про їх прагнення досягти своїх інтересів дещо в збиток іншим; стратегія «пристосування» домінує у результатах 10% студентів, що свідчить про те, що такі студенти можуть принести в жертву власні інтереси заради інтересів інших; стратегія «компроміс» домінує у результатах 30% студентів, це може свідчити про можливість укладення ними угоди в конфлікті на основі взаємних поступок; пропозиція варіантів може зняти протиріччя; стратегія «уникнення» домінує у результатах 5% студентів, це свідчить про відсутність у них прагнення до кооперації, і відсутність тенденції до досягнення власних цілей; стратегію «співробітництво»

здебільшого обрали – 45% студентів, це свідчить про те, що студенти в конфліктних ситуаціях здебільшого приходять до альтернативи, що повністю задовольняє інтереси обох сторін.

В цілому за даною методикою результати мають позитивний характер, адже переважна більшість студентів в конфліктних ситуаціях обирають стратегію «співробітництво».

Аналізуючи результати тестування студентів за методикою «Таблиці Шульте», можна зробити наступні висновки:

- ефективність роботи (ЕР), використовуючи для підрахунку середнє арифметичне, результати опитаних показують середнє нормативне значення на одну таблицю – 40 секунд.

- ступінь впрацьованості (СВ), хорошу впрацьованість мають лише 10% опитаних, 90% опитаних мають низьку впрацьованість, це свідчить про те, що їм потрібно більше часу для підготовки до конкретного завдання.

- психічна стійкість (ПС), 85% опитаних мають хорошу психічну стійкість, проте 15% респондентів володіють надзвичайно низькою психічною стійкістю до виконання тих, чи інших завдань.

Аналізуючи результати тестування студентів за методикою «Багатофакторний особистісний опитувальник Р. Кэттела 16 PF», можна зробити наступні висновки:

1. Інтелектуальний блок:

Загальний рівень інтелекту (В) – низький рівень 35%, середній рівень 55%, високий рівень 10%.

Рівень розвитку уяви (М) – низький рівень 20%, середній рівень 65%, високий рівень 15%.

Сприйнятливість до нового радикалізму (Q1) – низький рівень 40%, середній рівень 55%, високий рівень 5%.

2. Емоційно-вольовий блок:

Емоційна стійкість (С) – низький рівень 55%, середній рівень 40%, високий рівень 5%.

Ступінь тривожності (О) – низький рівень 45%, середній рівень 45%, високий рівень 10%.

Наявність внутрішньої напруги (Q3) – низький рівень 40%, середній рівень 40%, високий рівень 20%.

Рівень розвитку самоконтролю (Q4) – низький рівень 25%, середній рівень 55%, високий рівень 20%.

Ступінь соціальної нормованості і організованості (G) – низький рівень 40%, середній рівень 50%, високий рівень 10%.

3. Комунікативний блок:

Відкритість (А) – низький рівень 20%, середній рівень 25%,

високий рівень 55%.

Сміливість (H) – низький рівень 10%, середній рівень 35%, високий рівень 55%.

Ставлення до людей (L) – низький рівень 5%, середній рівень 50%, високий рівень 45%.

Ступінь домінування-підпорядкованості (E) – низький рівень 20%, середній рівень 35%, високий рівень 45%.

Залежність від групи (Q2) – низький рівень 45%, середній рівень 30%, високий рівень 25%.

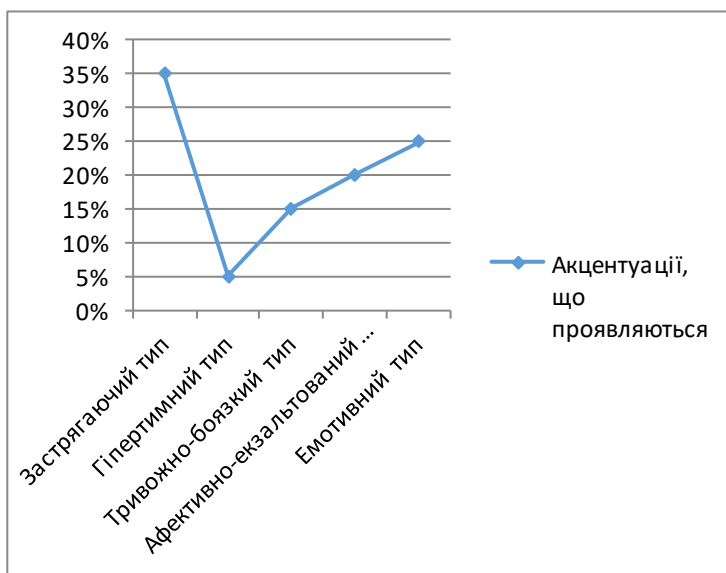

Рис. 1. Результати тестування студентів першого курсу за методикою «Характерологічний опитувальник Леонгарда-Шмішека»

Динамічність (N) – низький рівень 10%, середній рівень 55%, високий рівень 35%.

Результати тестування за методикою «Характерологічний опитувальник Леонгарда-Шмішека», представлені на рис. 1, на якому зображено всі акцентуації, які проявляються у студентів першого курсу та їх відсоткове співвідношення.

Отже, основними психолого-педагогічними умовами оптимізації процесу адаптації студентів у ВНЗ є:

- глибоке і всебічне розуміння викладачами і кураторами сутності, змісту, динаміки та особливостей адаптації студентів у ВНЗ;

- організація навчально-виховного процесу з урахуванням закономірностей адаптації студентів до різних видів діяльності у ВНЗ;
- озброєність професорсько-викладацького складу, кураторів, студентського активу науково обгрунтованою методикою вивчення й управління процесом адаптації студентів;
- цілеспрямована організація роботи зі студентами-першокурсниками щодо постійного розширення і поглиблення їх уявлень про нові форми і методи діяльності; розвиток у них необхідних для цього знань, навиків та вмінь, накопичення ними відповідного досвіду;
- формування у студентів психологічної установки на самовиховання, самоосвіту, саморегуляцію своїх дій та поведінки, психологічної готовності і творчої діяльності у ВНЗ.

Список використаних джерел

1. Авдєєва І. М. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академгрупи: навч. Посібник / І. М. Авдєєва, І. М. Мельникова. – К. : ВД «Професіонал», 2007. – 304 с.
2. Дябел Л. І. Методичні рекомендації для занять по соціалізації студентів-першокурсників / Л. І. Дябел. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – 33 с.
3. Методичні рекомендації до планування виховної роботи з студентами у вищих навчальних закладах освіти III — IV акредитації // Інформ. зб. Міносвіти України. – 2009. – № 17-18. – С. 50-53.

***ПРИДАТЧЕНКО Ю.С.,** студент групи ПС-61м
Вінницького інституту Університету «Україна»*

ВПЛИВ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ НА СХИЛЬНІСТЬ ДО РИЗИКУ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Феномен ризику має високу актуальність та активно вивчається психологами (Дейнека О. С., Долнишова А. А., Журавльов А. Л., Корнилова Т. В., Котик М. А., Ломов Б. Ф., Петровський В. А., Позняков В. П., Рошин С. С., Солнцева Г. Н., Тихомиров О. Д., Тугорева Є. В., Хащенко В. А., Канеман Д., Козелецкий Ю., Словик П., Тверски А. та ін.) [1-5].

Схильність до ризику розглядаємо як особистісно-сміслову утворення, що виконує регуляторну функцію у поведінці людини і залежне від трьох компонентів: від видів ризикових ситуацій; індивідуально-психологічних властивостей особистості; а також від